

Sad but true.

Wij leven in een tijd waarin kunst aan zo veel belangrijke normen moet voldoen dat de kans groot is dat aanvragen, puntensystemen, publieksgetallen – vooruit gecalculeerd!, marketing, programmeurs, speelbeurten de inhoud worden. En de kans groeit dat de hoeveelste overbodige voorstelling goed is verkocht.

Kunst maken is zoals Wim Wenders zei: *“Eerst zie je in een flits iets wat nog niet bestaat en je gaat in de richting van die flits en je hoopt met alles wat je hebt dat je de weg halverwege niet kwijtraakt.”*

Wij raken kwijt dat de sterke fantasie, die uit een roeping voortkomt, risico's neemt: het risico van invloed.

Scenarioschrijver van Borgen, Adam Price, zei tegen mij: *“De ellende is dat de mensen met visioenen, zoals kunstenaars, geen macht willen. Maar macht moet je willen, want zonder macht geen invloed.”*

Een paar dagen geleden zei de directeur van Amnesty International, Eduard Nazarski, tegen me dat hij, toen hij zelf op Lampedusa was, Mark Rutte 'op TV en nota bene op Al Jazeera' zag antwoorden op de vraag wat Nederland van plan is te doen op in Lampedusa.

Rutte antwoordde: *‘The Netherlands? Last time I checked, Libya was in Africa.’*

Eduard Nazarski tegen mij: *‘Dat is je premier. Dat is jouw premier. Je premier.’*

Ik vroeg wat te doen. Hij zei: *'de publieke opinie bepaalt de politiek. Beïnvloed die.'*

Onze partijen praten na wat 'de kiezer wil'. Peilingen. Eerst peilen en dán spreken. Wij accepteren zwijgend dat mensen die na een helse boottocht aankomen met termen benoemd worden als:

overspoeld,
instroom,
instroomcijfers,
laagste putje,
tsunami,
rapid border intervention teams - **dit zijn militaire begrippen!**
rabbits,
guards

Wij zijn 1 van de 10 rijkste landen ter wereld. Waarom geen mooie termen die ons hart openen voor mensen die wanhopig hun baby's afstaan zodat hun kind voeding, rust en een beetje slaap krijgt. Hun baby afstaan. Kunt u zich dat voorstellen? Ik heb een zoon. Mijn baby afstaan? Hoe erg moet het zijn voordat ik mijn Sammie weggeef.

Nu is exact de tijd aangebroken. Aangebroken om politici te vragen hun verantwoording te nemen voor hun maatschappij. Laten wij invloed willen.
Want ik vroeg dezelfde heer Nazarski: "Hoe gaan wij de geschiedenisboeken in?"

Hij antwoordde beschaamd: *"Machteloos, ongeïnteresseerd, afwerend, harteloos, gericht op eigen belang."* Hij zei ook dat de geschiedenis zich zal verbazen over hoe 50 miljoen mensen zo moeilijk doen over zo weinig.

Wat is de taak van theater? Invloed nemen. Het geweten zijn.

Laten voelen dat wij, in onze individuele eenzaamheid die deze samenleving hult, dat wij het delen en de schoonheid van het delen verleerd zijn. Delen: de plek, de tafel, het podium, deze avond, vanavond delen wij met mensen die hier niet eens durven te komen.

Toewijding in plaats van succes en samen met veel dierbaren ons **actueel bewustzijn** terugvinden. Want helaas is dat ergens halverwege verloren gegaan. Verloren in commerciële focus. Wij kunstenaars lijken nu te veel op de rest van de maatschappij. De maatschappij is: mensen, veel mensen. De mens is het meest intelligente wezens op aarde. EN heeft geniale hersenen, die net zo intelligent goed kunnen praten wat er mis is.

Cognitieve dissonantie. Zo noemen psychologen het als wij ons gedrag (dat niet bij het beeld past dat wij van onszelf hebben) goedpraten. Consonant maken. Dat gaat zo snel dat je anderen nodig hebt om het op te merken. Of het theater.

Als iemand van zijn fiets valt, helpen wij hem dan? Ja of nee? En als iemand van een zwaarste boottocht uitgedroogd, volgepoept en verbrand arriveert? Helpen we hem dan? Ja of nee?

Wetboek van Strafrecht, Artikel 450:
"Hij die, getuige van het ogenblikkelijke levensgevaar is (waarin een ander verkeert), nalaat deze die hulp te verlenen of te verschaffen (die hij hem, zonder gevaar voor zichzelf verlenen of verschaffen kan), wordt, indien de dood van de hulpbehoevende volgt, gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie."

Dit hulpverlenen is naar wat je kunt, maar er wordt in ieder geval verwacht dat er hulp geregeld wordt. Dit kan

bijvoorbeeld zijn: het bellen van 112 of de hulp vragen van iemand die wél kan helpen.

Laten wij gewoon de wet volgen.

Generaties hebben hun leven en intellect ervoor gegeven om een wetboek te formuleren, om wetten op te eisen en vast te leggen.

Artikel 1: Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.

De waarde van een mens is onaantastbaar.

Word ik in gelijke gevallen gelijk behandeld als een vluchteling? Ja of nee?

Kunstenaars krijgen nu de plicht te herinneren aan de meest simpele rechten. Waarom? Omdat de hersenen van de mens zo goed zijn in gedachten, argumenten en redenen te verzamelen waarom wij ons wetend deel **niet** na kunnen komen.

Maar dat zijn waanbeelden van de hersenen. Dat is fantasie.

Wij weten: de simpele rechten komen wij niet na.

Wat als de kunst, het theater, de glasheldere stem van het wetend deel van de mens is? Dat wij weer *onszelf* niet meer censureren, maar samen met de kunstredacteuren, de programmeurs en directeuren en liefst met de ministers voor cultuur, de *maatschappij* censureren.

Theater moet weer een noodzakelijke plek worden waar mensen samenkomen.

Laten we ophouden animateurs te zijn voor waar het publiek volgens veel programmeurs naar vraagt. Onze peilingen.

Dierbare directeuren van theaters: help ons de publieke opinie te betoveren. Vraag ons niet om een mooie titel, maar sta bij de ingang, ken je publiek. Niet door marketingonderzoek, maar

door persoonlijke binding. Span met ons samen om de trotse en wonderbaarlijke tegenstem te zijn.

Waar anders op dit moment dan in deze gebouwen zoekt men antwoorden op wat dit meest intelligente wezen op deze planeet, de mens, **is**, en wat deze meest intelligente wezens op aarde in staat zijn om te bewerkstelligen. De mens is in staat om heel weinig zelfreflectie en inzicht te hebben op zijn wensen, zijn lusten en zijn angsten.

De mens heeft tendensen opgebouwd en zo een eigen software gemaakt die gewoon niet deugt. Maar wij kunnen deze onbewust gecreëerde software bewust herstructureren als wij daartoe beslissen. Beslissen om invloed te willen.

Alleen hij die ziet waar hij staat, vindt de weg. Wij zijn zo geworden als we nooit wilden zijn.

Of hoort de samenleving onze stem? Is die onontkoombaar? Met mededogen-volle, meedogenloze, huiveringwekkende inzichten? Naar verandering strevende glashelderheid? Blootlegend, dat de hoogmoed die nu regeert, dat het eisen van eigendom van geleende rijkdom, van een afstotelijke decadentie is, een wrede capaciteit is?

Alleen hij die aanvaardt waar hij staat, vindt de weg. Partijen lijken op elkaar, theaterbrochures lijken op elkaar, het repertoire lijkt op elkaar, de ambities lijken op elkaar. Een kunstenaar is een mens wiens talent uit zijn ogen spat om slimme trucjes te bedenken. Wij kunnen dat. Als wij invloed willen. Op de publieke opinie en op de politiek.

Wij mensen kunnen het leven geen tijd geven, maar wij kunnen de tijd het leven geven. Hier, in deze gebouwen. En dan buiten. *Wij zijn machtig, want wij creëren wat nog niet*

bestaat. Wij moeten alles op het spel durven zetten om de naam kunstenaar weer eer aan te doen. Invloed willen.

Tel bijvoorbeeld de levenstijd die gegeven wordt van het publiek aan jou (voor en terwijl je een voorstelling maakt). Vanavond is het **zeven weken** levenstijd als dit een voorstelling van 2 uur was.

$600 \text{ man} \times 2 \text{ uur} = 1.200 \text{ uur} : 24 = 50 \text{ dagen}$.

Bij onze gemiddelde tournee telde ik 54.000 uur (1.200 uur x 45 voorstellingen=). 6 jaar en 1 maand levenstijd. (En toen dacht ik: stel dat je ongeneeslijk ziek bent en 6 jaar en 1 maand extra krijgt)

Dat heeft mij geholpen om onvoorwaardelijk thema's te kiezen, om STRIJD te blijven leveren tegen 'het avondje uit'. Om te beslissen het publiek mee te nemen in onze bevlogenheid in plaats van hun verwachtingen na te komen. Ze niet te onderschatten.

Dat heeft mij de maatschappij in gestuurd, de markt op met een kraam, Oost-Groningen in, het armste gebied van dit land, om daar jongeren 'zonder startkwalificatie' te laten weten hoeveel talent ze hebben; inspiratie te brengen in verzorgingshuizen, in psychiatrische inrichtingen, de hoeren van mijn stad te kennen, blinden te vragen wat zij zien en of zij mij willen leiden door mijn eigen straat, ministers op te zoeken en oprecht te willen weten wat ze bezielt; wetenschappers, wethouders, jeugdbescherming, bedrijfsmagnaten.

Ik zoek ernaar dat wij ophouden met beweren dat '*dingen nou eenmaal gebeuren*'. Ja, ze gebeuren. Het verleden en het nu is statisch. Accepteer dat. Maar het volgende moment en dat daarna, het nu, het nu daarna, dan weer, het morgen, het overmorgen, is in onze creatieve kracht.

Wij en onze dierbaarste kunsten liggen gelukkig niet meer zo onder vuur als drie jaar geleden. Hop: weer moediger aan het werk, nu.

De schilden en pantsers zijn niet meer nodig. Minister Jet Bussenmaker zelf formuleert het belang van kunst in de maatschappij. Waarvoor ik haar, namens ons, dank.

Duet met Eef van Breen:

De vraag is: hoe zien wij ons zelf. Wij moeten beseffen dat tijd loopt en in ons voordeel werkt. Dat wij met verwondering kunnen aanschouwen wat op ons pad komt.

Though some may reach for the stars,

Stel, dat wij mensen willen zijn die iets bijdragen.

others will end behind bars,

Stel, dat wij weer jonge moed vertonen.

What the future has in store, no one ever knows before

Geschiedenisboeken worden nu geschreven.

Yet we would all like the right to find the key to success

Hoe staan wij erin?

That elusive ray of light that will lead to happiness

Wij kunnen de tijd het leven geven. Al **zeven** weken verbazen wij ons over *Fort Europa*. Wat is er aan de hand?

Ik vroeg Amnesty International om een wetswijziging te motiveren, nadat ik Dimitri Verhulst in Pauw & Witteman hoorde vragen: *‘Waarom kun je asiel aanvragen omdat je*

anders sterft door een kogel maar niet omdat je sterft van de honger?’

Terwijl wij onszelf toestaan om alle grondstoffen te jatten en de arbeid van de mensen en nu de mensen zelf. Om hun plantages te voorzien van het mooie woord ‘multinationals’ en hier de producten te hebben die daar onder voor mij niet te aanschouwen omstandigheden geplukt, geplant, genaaid worden - in instortende fabrieken - om hier niet te veel uit te geven voor een banaan, ik heb te veel respect voor het wonder banaan, voor onze dierbare cappuccino en de T-shirts van 10 Euro die onze mooie gezonde getrainde of *volgefastvoede* lichamen hullen.

Ik snap het niet. Toen ik 16 was niet. En nu nog steeds niet. **Mijn intelligente hersenen wel, die snappen alle redeneringen. Ik niet.**

Waarom mag dan iemand van daar die anders sterft van de honger, hier geen asiel aanvragen?

(Eerste vluchteling komt het podium op)

Ik wil een wetswijziging. Want de wereld wijzigde de norm.

Bij Amnesty zeiden ze: *“Dat krijg je er niet doorheen, dat zijn te velen”*. Ja, en waarom zijn het velen. En dan horen wij hier hun verhalen. Wij kunnen het anders namelijk niet vatten.

Beseffen we dat we alle rijkdommen die wij hier hebben, zijn geleend, dat het niet ons eigendom is, en dat het schier onmogelijk is om iets kwijt te raken wat nooit van jou was.

Ik begreep dat een vluchteling op een boot stapte omdat hij van de Tweede Wereldoorlog hoorde. Hij zei: *Ik kom jullie helpen bouwen, daarom ben ik hier. Jullie hebben iets verschrikkelijks meegemaakt.*

Met heel mijn fantasie kan ik de verhalen van het leven niet bedenken.

(Groep vluchtelingen komt het podium op)

Waarom mag deze man hier niet zijn?

tomorrow is my turn, no more doubts no more fears

En deze?

***tomorrow is my turn to receive without givin'
Make life worth the livin', for it's my life I'm livin'
And my only concern for tomorrow is my turn***

***Tomorrow is my turn, no more doubts no more fears
Tomorrow is my turn, when my luck is returnin'
All these years, I've been learnin' to save fingers from burnin'
Tomorrow is my turn to receive without givin'
To make life worth livin', now it's my life I'm livin'
And my only concern for tomorrow is my turn
Tomorrow is my turn***

Duet met Stathis Elio:

Als wij kunstenaars niet meer luid of zacht, zingend of fluisterend, schilderend, dansend en vooral glashelder opkomen voor de fundamentele rechten van de mens, houden wij ons niet aan Artikel 1 van het wetboek van een kunstenaar.

(tegen publiek) Jij wilt je welkom voelen, gezien voelen.

(kijkt naar vluchteling) Hij ook.

Wat als wij onze roeping, dat stemmetje, dat wetende deel in ons, dat heel zacht fluistert weer horen. Dat wetende deel. Dat fluistert: *het klopt niet wat nu gebeurt. Ik zoek iets anders. Ik zie*

iets anders. Ik weet iets anders. Het ziet er anders uit. Zij zijn gewoon mooi in mijn ogen.

Ik heb geen waarheidscommissie nodig om mijn excuses aan te bieden voor hoe wij jullie ontvangen en hoe wij hier over jullie praten. Dat jullie nog nooit het woord 'welkom' hoorden en dat wij meer grenzen bouwen om jullie tegen te houden. Maar ik wou jullie om vergeving vragen. Eef zei:

Eef van Breen: *"dan moeten zij al weer iets doen."*

En ik dacht: Vergeving verlenen. Dat is moeilijk. Shakespeare zei daar zo iets moois over. Adelheid weet je de tekst?

Adelheid Roosen: *Genade heeft niets uit te staan met dwang. Zij daalt als zachte regen uit de hemel neer op de korst der aarde. Dubbel is haar zegen. Wie haar schenkt en wie haar krijgt die zegent zij.*

William Shakespeare, Koopman van Venetië

***Though some may reach for the stars, others will end behind bars
What the future has in store, no one ever knows before
Yet we would all like the right to find the key to success
That elusive ray of light that will lead to happiness***

***Now the summer is gone, there's another to come
You can't stop years drifting by, even if you want to try
Though time may help you forget all that has happened before
But honey it's too late to regret, what is gone will be no more***

***Tomorrow is my turn, no more doubts no more fears
Tomorrow is my turn, when my luck is returnin'
All these years, I've been learnin' to save fingers from burnin'
Tomorrow is my turn to receive without givin'
To make life worth livin', now it's my life I'm livin'
And my only concern for tomorrow is my turn
Tomorrow is my turn***

Wat is de staat van het theater?

Wij meten die aan de aanwezigheid van onze reactie op de staat van de planeet.

En wat je nu voelt, wat je nú bent, moet je morgen weer worden.

Eef van Breen zingt: *tomorrow is OUR turn!*

Ola Mafaalani, 3 september 2015, Stadsschouwburg Amsterdam in samenwerking met Eef van Breengroup en Bright Richards.